

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародного та європейського права Західноукраїнського національного університету
ФЛІССАКА Костянтина Андрійовича

на дисертаційну роботу Николайчука Максима Гнатовича на тему:
«Роль публічної дипломатії у поствоєнному економічному відновленні України», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Николайчука Максима Гнатовича присвячена науковій проблемі, що має особливу вагу для України в умовах воєнної економіки, майбутнього повоєнного відновлення та посилення конкуренції держав за довіру, ресурси, коаліційну підтримку і приватний капітал. Обрана тема перебуває на перетині міжнародних економічних відносин, економічної дипломатії, стратегічних комунікацій, державної репутації та інституційного забезпечення відбудови. Такий міждисциплінарний характер не зменшує економічної природи дослідження, а навпаки актуалізує потребу у з'ясуванні того, як нематеріальні дипломатичні ресурси держави перетворюються на фінансові, інвестиційні, технологічні та партнерські потоки.

Актуальність теми обумовлена тим, що після початку повномасштабної війни Україна фактично увійшла в режим тривалої залежності від зовнішньої макрофінансової підтримки, міжнародної координації донорів, гарантій безпеки для інвесторів, довіри кредиторів та стійкості партнерських мереж. У таких умовах публічна дипломатія не може розглядатися лише як сфера інформаційного представлення держави за кордоном. Вона набуває ознак інституційного механізму зниження невизначеності, підтримання міжнародної легітимності України та формування передумов для залучення ресурсів відновлення.

Здобувач переконливо обґрунтовує, що поствоєнне економічне відновлення потребує не лише матеріальних джерел фінансування, а й сталої

архітектури міжнародної довіри. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження публічної дипломатії як інструменту, здатного впливати на сприйняття держави зовнішніми економічними акторами, скорочувати інформаційну асиметрію, посилювати передбачуваність державної політики та підтримувати готовність партнерів до довгострокової співпраці.

Дисертація має належний зв'язок з науковими програмами, планами і темами Західноукраїнського національного університету. Вона виконана в межах проблематики, пов'язаної з регіональною безпекою, геоекономічними інтересами України, експортними можливостями та сучасними чинниками глобального розвитку. Авторський внесок полягає у поглибленні теоретичних засад публічної дипломатії в системі міжнародних економічних відносин, розробленні методологічних підходів до оцінювання її впливу на фінансові й інвестиційні процеси та формуванні стратегічної моделі публічної дипломатії економічного відновлення України.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Наукові положення дисертації загалом є обґрунтованими, логічно структурованими і достатньо аргументованими. Автор послідовно переходить від теоретико-концептуального аналізу публічної дипломатії до методології оцінювання її економічного ефекту, далі – до порівняльного аналізу міжнародного та українського досвіду, а завершальним етапом робить розроблення інституційно-комунікаційних механізмів і стратегічної моделі для України.

Достовірність результатів забезпечується використанням широкого кола наукових джерел, офіційних статистичних матеріалів, документів міжнародних організацій, нормативно-правових актів, стратегічних документів, аналітичних звітів, матеріалів державних інституцій і цифрових масивів даних. Методологічний апарат роботи охоплює системний, історико-логічний, порівняльний, структурно-функціональний аналіз, контент-аналіз, індексний

підхід, елементи кореляційного та лагового аналізу, графічне моделювання і стратегічне проєктування.

Важливою рисою дисертації є прагнення автора не обмежуватися описом комунікаційних інструментів, а встановити причинно-інституційний механізм переходу від дипломатичного повідомлення до довіри, від довіри – до поведінкової готовності зовнішніх акторів, а від неї – до фінансових та інвестиційних рішень. Такий підхід підсилює наукову переконливість роботи, позаяк спрямований на уникнення спрощеного ототожнення публічного іміджу держави з реальними економічними наслідками.

Висновки дисертації відповідають поставленій меті та завданням. Рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані у сфері публічної дипломатії, економічної дипломатії, міжнародної комунікації, супроводу донорських програм, інвестиційного позиціонування України, формування портфелів проєктів відбудови та взаємодії з міжнародними партнерами.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота побудована за класичною логікою наукового дослідження і містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Така структура є виправданою, оскільки дає змогу послідовно розкрити теоретичні, методологічні, емпіричні та прикладні аспекти проблеми.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади публічної дипломатії у контексті економічного відновлення» розкрито концептуальні засади публічної дипломатії у системі сучасних міжнародних економічних відносин, систематизовано методологічні підходи до дослідження її впливу на економічні процеси, а також обґрунтовано публічну дипломатію як інструмент відновлення репутаційного та інвестиційного потенціалу держави. Особливої уваги заслуговує авторська спроба пов'язати довіру, репутацію і легітимність з параметрами суверенного ризику, витратами перевірки, доступом до зовнішнього фінансування та інвестиційною привабливістю.

У другому розділі «Компаративний аналіз міжнародного та українського досвіду публічної дипломатії у забезпеченні економічної стійкості та відновлення» автор узагальнює постконфліктний досвід інших держав, аналізує стан і виклики публічної дипломатії України в умовах війни та відновлення, а також здійснює емпіричну оцінку зв'язку публічної дипломатії з економічними показниками України. Цей розділ має важливе значення для позиціонування дисертації у межах спеціальності 292, оскільки саме тут публічно-дипломатичні явища розглядаються через призму зовнішніх фінансових потоків, суверенного ризику, грантової та кредитної підтримки.

У третьому розділі «Стратегічні напрями та інструменти публічної дипломатії у поствоєнному економічному відновленні України» визначено глобальні тренди розвитку публічної дипломатії, обґрунтовано інституційно-комунікаційні механізми забезпечення міжнародного фінансування та інвестицій, а також запропоновано стратегічну модель публічної дипломатії економічного відновлення України. Розділ має виразну практико-орієнтовану спрямованість, позаяк переводить результати теоретичного та емпіричного аналізу у площину державної політики.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних засад публічної дипломатії як інструменту економічного відновлення держави та у розробленні практико-орієнтованих механізмів конверсії міжнародної довіри, репутації й коаліційної легітимності у фінансові, інвестиційні та технологічні потоки.

Важливим результатом є запропонований інтегрований підхід до стратегування публічної дипломатії економічного відновлення України як економічної інфраструктури довгого горизонту, що поєднує стратегічне цілепокладання, переговорно-коаліційне моделювання, систему ключових повідомлень, міжвідомчу координацію та моніторинг результативності (с. 20-21, 193-217).

Заслуговує на позитивну оцінку удосконалення понятійно-категорійного апарату через упровадження поняття репутаційного розриву, який автор пов'язує з вартістю капіталу, суверенним ризиком, вимогами до аудиту, страхування, гарантій і процедурної перевірки з боку зовнішніх акторів (с. 21, 68-85).

Науковий інтерес становить причинно-інституційна модель публічної дипломатії як інструменту відновлення репутаційного та інвестиційного потенціалу держави, в якій обґрунтовано перехід від внутрішньої довіроздатності інститутів до зовнішньої репутаційної переконливості і подальших рішень щодо фінансування, гарантування та інвестування (с. 21, 68-85).

Позитивно слід оцінити удосконалені аналітичні підходи до оцінювання міжнародного досвіду публічної дипломатії у постконфліктній реконструкції, доповнені верифікацією результативності на основі композитних показників репутації, економічної свободи, корупції та суверенного ризику (с. 21, 88-109).

Прикладну цінність має розроблення інституційно-комунікаційних механізмів публічної дипломатії у забезпеченні міжнародного фінансування та інвестицій, де публічна дипломатія розглядається як режим зниження інформаційної асиметрії і витрат перевірки для донорів, кредиторів та інвесторів (с. 22, 173-192).

Окремо варто відзначити розвиток методичних підходів до дослідження медіафону як вимірюваного середовища трансмісії репутаційних сигналів на основі GDELT 2.0, лагових зіставлень і нормалізованих індикаторів позитивності міжнародного інформаційного контексту (с. 23, 132-151).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Теоретичне значення дисертації полягає у розширенні наукового розуміння публічної дипломатії як чинника міжнародних економічних відносин. Автор переконливо показує, що публічна дипломатія не є лише комунікаційною оболонкою зовнішньої політики, а може функціонувати як інфраструктура формування довіри, легітимності й репутаційного капіталу

держави, який набуває економічного змісту через зміну рішень донорів, інвесторів, кредиторів, регуляторів і міжнародних інституцій.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованих підходів органами державної влади, дипломатичними установами, структурами міжнародного співробітництва, регіональними адміністраціями, інституціями економічного розвитку та освітніми закладами. Найбільш прикладними є операційна модель управління довірою, методика формування доказової бази для зовнішніх партнерів, підходи до медіааналітики міжнародного інформаційного середовища, стратегічна модель публічної дипломатії економічного відновлення України та пропозиції щодо моніторингу її результативності.

Додатковим підтвердженням практичної значущості є впровадження окремих результатів у діяльність Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Тернопільської обласної військової адміністрації, Почесного консульства Угорщини в Україні, а також у навчальний процес Західноукраїнського національного університету.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях.

Основні положення дисертаційної роботи достатньо повно відображено у 10 наукових публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано 4 праці у наукових фахових виданнях України, 1 статтю у зарубіжному науковому виданні та 5 у матеріалах науково-практичних конференцій. Тематика публікацій кореспондує зі змістом дисертації і охоплює питання публічної дипломатії в умовах геополітичної та геоекономічної фрагментації, впливу медіафону на макроекономічні показники, цифрових інструментів публічної дипломатії, стратегування публічної дипломатії в умовах війни та повоєнного відновлення, ролі штучного інтелекту як ресурсу «м'якої сили».

Публікації засвідчують апробацію ключових результатів дослідження та дають підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки й рекомендації дисертації належним чином представлені у відкритому науковому обігу.

Профіль видань та зміст наукових публікацій відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». Кількість опублікованих наукових праць за темою дисертації та повнота відображення положень роботи у зазначених працях відповідають чинним вимогам.

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення.

Структура дисертації є логічною, збалансованою і загалом відповідає меті та завданням дослідження. Розділи пов'язані між собою внутрішньою дослідницькою логікою, що забезпечує послідовний перехід від теоретико-методологічного обґрунтування до компаративного аналізу, емпіричної оцінки й стратегічних рекомендацій.

Мова дисертації здебільшого наукова, термінологічно насичена, із належним рівнем аргументації. Стиль викладення відповідає характеру міждисциплінарного дослідження, хоча в окремих фрагментах автор тяжіє до складних синтаксичних конструкцій і високої концентрації абстрактних категорій, що може ускладнювати сприйняття прикладних висновків. Водночас зазначене не впливає на цілісність наукового результату.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Під час ознайомлення зі змістом дисертації Николайчука Максима Гнатовича ознак порушення принципів і норм академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота містить посилання на використані джерела інформації, ідей, положень та фактичних даних.

Зауваження до роботи та її дискусійні положення.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Николайчука Максима Гнатовича, доцільно звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер і можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

1. В емпіричній частині дисертації доцільно було б чіткіше відокремити вплив публічної дипломатії від дії паралельних воєнно-політичних, безпекових і макрофінансових чинників. Залучення зовнішнього фінансування, донорських ресурсів, гарантійних програм та інвестиційної уваги до України формується не лише під впливом міжнародного медіафону чи комунікаційної активності, а й через рішення урядів-партнерів, інституцій Європейського Союзу, міжнародних фінансових організацій, динаміку воєнних ризиків, стан виконання умов фінансування та зміну очікувань щодо тривалості війни. Тому робота виграла б від ширшого використання контрольних змінних, контрфактичних припущень або принаймні окремого блоку альтернативних пояснень, що дозволило б точніше окреслити власний внесок публічної дипломатії у формування міжнародно-економічних результатів.

2. Стратегічна модель публічної дипломатії економічного відновлення України до 2035 року потребує більшої управлінської конкретизації щодо етапів реалізації, індикаторів результативності та меж відповідальності інституційних акторів. У роботі запропоновано цілісну логіку переходу від міжнародної уваги й довіри до фінансових, інвестиційних і технологічних потоків, однак доцільно було б чіткіше розмежувати короткострокові завдання воєнної мобілізації підтримки, середньострокові завдання відбудови та довгострокові завдання інтеграції України у міжнародні виробничі, інвестиційні й технологічні мережі. Окремого посилення потребує система показників: поряд із комунікаційними індикаторами варто ширше застосовувати економічні показники конверсії довіри, зокрема обсяг фактично залучених ресурсів, співвідношення анонсованих і реалізованих зобов'язань, тривалість проходження рішень, зміну премії ризику та кількість проєктів, доведених до стадії фінансування.

3. У методологічному блоці роботи варто було б глибше розкрити процедуру перевірки причинного зв'язку між комунікаційними сигналами публічної дипломатії та міжнародно-економічними результатами. Запропонована логіка «сигнал – сприйняття – поведінкова готовність – економічне рішення» є перспективною, однак потребує більшої деталізації

щодо змінних, джерел даних, контрольних факторів і можливих альтернативних пояснень.

4. Компаративний блок роботи доцільно було б доповнити матрицею порівняльності міжнародних практик постконфліктного та повоєнного відновлення з українськими умовами. Для дисертації важливо не лише описати зарубіжні приклади, а й показати межі їх перенесення в Україну з урахуванням масштабу руйнувань, тривалості активної війни, рівня залежності від зовнішнього фінансування, перспективи членства в Європейському Союзі, стану інституційної спроможності, доступності приватного капіталу та наявності інструментів страхування ризиків. Така матриця дала б змогу чіткіше розмежувати універсальні інструменти публічної дипломатії, контекстно залежні практики та рішення, які можуть бути застосовані лише після суттєвої адаптації до українського безпекового, правового й економічного середовища.

5. Емпіричне використання цифрових комунікаційних джерел, зокрема офіційних каналів публічної комунікації, потребує ширшого обґрунтування їх релевантності саме для спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Доцільним було б системніше зіставляти такі повідомлення з подіями донорської координації, фінансовими рішеннями, інвестиційними анонсами, гарантійними програмами й реакціями зовнішніх економічних акторів.

Наведені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер та можуть бути використані автором для подальшого поглиблення досліджень у сфері публічної дипломатії, міжнародної економічної взаємодії та повоєнного відновлення України.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Николайчука Максима Гнатовича на тему «Роль публічної дипломатії у поствоєнному економічному відновленні України» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне наукове завдання, пов'язане з обґрунтуванням теоретико-методичних засад і розробленням практико-орієнтованих інструментів публічної дипломатії економічного відновлення України.

За актуальністю, змістом, структурою, рівнем теоретичної й методологічної аргументації, повнотою апробації результатів, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота відповідає спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини». Сформульовані автором положення, висновки й рекомендації мають наукове та прикладне значення для розвитку теорії і практики міжнародних економічних відносин, економічної дипломатії та стратегування повоєнного відновлення України.

Отже, дисертаційна робота Николайчука Максима Гнатовича «Роль публічної дипломатії у поствоєнному економічному відновленні України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Рецензент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного та
європейського права
Західноукраїнського національного
університету**

Костянтин ФЛІССАК

